ІНТЕРВ'Ю 24.03.2023 | Серджіо Грассі

Червоні лінії, глобальні візії

Національний народний конгрес у буремні часи: Серджіо Ґрассі про «глобальну безпекову ініціативу» Китаю та його відносини зі США

Інтерв'ю провів Алєксандер Ізеле

Голова держави Сі Цзіньпін на зборах Національного народного конгресу звинуватив США в прагненні оточити та ізолювати Китай. Новий голова уряду Лі Цян, однак, виступив за поглиблення співпраці між Пекіном і Вашингтоном. Тож як Китай бачить свої відносини зі США?

На жаль, американо-китайські відносини перебувають в небезпечно поганому стані: вони являють собою приклад стратегічної конкуренції або, точніше, структурного конфлікту гегемоній та систем. При цьому Пекін називає їх найважливішими двосторонніми відносинами в світі. Китайське керівництво наполягає (цілком відповідно до так званої дипломатії великих країн), що Вашингтону слід ставитися до Пекіна як до рівного, та закликає США підкріплювати слова про взаєморозуміння діями.

Зустріч президента США Байдена та голови КНР Сі Цзіньпіна під час саміту G20 на Балі в листопаді минулого року стала коротким проблиском надії, але після того відносини знов опинилися в небезпечній низхідній спіралі. Спроби напнути «захисну сітку» (китайський вислів) або «перила» (американський вислів), щоби запобігти подальшому дрейфу до конфронтації, поки що не мали успіху. В цьому контексті дуже тривожними є повідомлення про те, що канали кризової комунікації обох країн виведені з ладу на тривалий час.

На зборах Конгресу новий прем'єр-міністр Лі Цян, повторюючи попередні заяви Сі Цзіньпіна на конференції, висловився про те, що «оточення та утиски», як і «галас щодо роз'єднання», що його здіймають певні особи, не відповідають інтересам ні США, ні Китаю. Отже, новий прем'єр Китаю доволі прагматично

сигналізує про принципову готовність до співпраці.

Висловлювання нового міністра закордонних справ Китаю Цінь Ґана були значно різкішими…

Саме так. Він сказав на прес-конференції, що Китай не вважає прийнятними «запобіжники, запропоновані Вашингтоном односторонньо», які в майбутньому лише завадять Пекіну реагувати на провокації. Якщо США не натиснуть на гальма й натомість далі розганятимуться хибним шляхом, жодні запобіжники не допоможуть їм «не зійти з рейок», і конфлікт буде неминучим. Така політика перетворює майбутнє людства на азартну гру, заявив Цінь. Тихоокеанську стратегію США він назвав «тихоокеанською версією НАТО».

Цінь Ґан підтвердив, що Пекін залишає за собою право забезпечення суверенітету над Тайванем будь-якими необхідними для цього засобами

Щодо Тайваню було сказано, що це «головна червона лінія» у відносинах США та Китаю, яку ніколи не слід переступати. Цінь підтвердив, що Пекін залишає за собою право забезпечення суверенітету над Тайванем будь-якими необхідними для цього засобами. Таким чином міністр закордонних справ Китаю сигналізує про принципову готовність Пекіна вступити в конфлікт заради своїх головних інтересів.

На недавні заяви Білого дому про те, що президент Байден має надію незабаром поговорити з Сі Цзіньпіном, Пекін дотепер реагував досить обережно. Але після того як запланований візит держсекретаря США Блінкена до Пекіна було відкладено на невизначений час, відновлення хоча б мінімальної стратегічної довіри може вимагати нового діалогу на найвищому рівні.

Не менш важливою кадровою подією цьогорічного Конгресу, ніж переобрання Сі президентом на наступні п’ять років, стало призначення Лі Цяна прем’єр-міністром. Хто такий Лі?

Лі Цян відомий як великий прихильник цифрової економіки, який до того ж успішно привів до Шанхая міжнародні компанії, як-от Tesla. Як партійний секретар Шанхая він так чи інакше був відповідальним за один із найважливіших економічних та фінансових центрів країни з 70 тис. міжнародних компаній. Водночас його внесок у запровадження в Шанхаї навесні 2022 року драконівських антиковідних заходів є досить сумнівним досягненням.

Лі Цян вважається

Лі Цян вважається близькою довіреною особою Сі Цзіньпіна, і щонайменше

близькою довіреною особою Сі Цзіньпіна, і щонайменше очікується, що він матиме більше простору для маневрів, ніж його попередник Лі Кецян

очікується, що він матиме більше простору для маневрів, ніж його попередник Лі Кецян. Оскільки він провів майже всю свою кар'єру в квітучій дельті Янцзи – в Шанхаї та багатих провінціях Чжецзян і Цзянсу – йому наразі бракує досвіду роботи в пекінському центральному уряді, як і в менш розвинених провінціях. Проте ці ключові факти з біографії Лі Цяна, як і бачення, що ґрунтуються на них, дають лише загальне уявлення про те, ким він є. Оцінювати просто ще зарано.

Лі звернувся до приватного сектору та іноземних інвесторів із закликом до довіри в умовах ослаблення китайської економіки. Які економічні імпульси надійдуть від Народного конгресу?

Уряд Китаю поставив на 2023 рік порівняно помірковані цілі, а саме зростання економіки ще на п'ять відсотків та створення 12 млн нових робочих місць, що, за оцінками Міжнародного валютного фонду, забезпечить третину світового зростання. Китайське керівництво затвердило нову концепцію розвитку, а також курс на обережний перехід від економічної моделі кількісного зростання до більшої соціоекономічної стабільності й так званого високоякісного розвитку, що має допомогти стати сучасною в усіх сферах соціалістичною країною.

В звіті про роботу уряду підтверджується прагнення до зеленої трансформації. Розвиток та розширення екологічної інфраструктури дозволить краще захищати та відновлювати екосистеми. Крім того, слід заохочувати екологічно чисте та високоефективне використання вугілля, досліджувати й розробляти відповідні технології, що може свідчити про намір поступово відмовитися від використання вугілля на користь енергетичної безпеки. Водночас було ще раз підтверджено бажання реалізувати вже відомі кліматичні цілі Китаю на 2030 і 2050 роки, а саме досягнення піку викидів CO_2 за сім років та кліматичної нейтральності за 37 років.

Як має здійснюватися економічне відновлення?

Китайський уряд покладається передовсім на внутрішній ринок, отже, на зростання рівня споживання, а також на потенціал, накопичений за час пандемії. Проте, зокрема через далекосяжні соціоекономічні наслідки політики «нульового ковіду», китайська економіка також стикається з масовою кризою довіри,

яку поглиблюють такі довгострокові тенденції, як швидке старіння населення та вповільнення зростання продуктивності праці.

Ініційовану на центральній економічній конференції праці в грудні 2022 року корекцію курсу, яка наголошує на важливій ролі приватного сектору на додаток до державної економіки, було ще раз підтверджено. Сільське господарство, промисловість, технологічний та освітній сектори потребують підтримки, що передбачає створення надійних ланцюгів постачання продуктів, енергії та сировини, а також досягнення технологічної незалежності.

Нові науково-дослідні інститути мають прискорити не лише дослідження та розробки передових технологій, а й їх застосування та поширення. Нещодавно було створено центральну технологічну комісію, яка займатиметься, зокрема, ліквідацією технологічних слабких місць Китаю, таких як напівпровідники. Також було оголошено про створення нового національного органу фінансового нагляду, який має відстежувати системні ризики для фінансового сектору. Отже, цей орган матиме вплив на такі значущі ініціативи, як *GlobalDevelopmentInitiative* та *Belt-and-RoadInitiative*, а також на міжнародне кредитування Китаю. Сі Цзіньпін ще раз підкреслив, що розвиток та безпека є взаємозалежними. У двох засіданнях узяли участь понад 100 представників оборонної та космічної промисловості, а також виробників напівпровідників та компаній – розробників штучного інтелекту. Загалом склад нової держради свідчить про пріоритетність технологій, безпеки та економічної стабільності.

На додаток до позиційного документа з 12 пунктів для України Пекін оперативно представив позиційний документ щодо Ініціативи глобальної безпеки. Тобто китайська безпекова ініціатива набуває дедалі більшої ваги. Що турбує Китай?

У недавно представленому позиційному документі щодо китайської Ініціативи глобальної безпеки містяться головні концепції, принципи та ідеї щодо того, як Пекін бачить фундаментальну реформу світового порядку та новий порядок глобальної безпеки. В основі їх лежить твердження, що Китай як велика й сильна країна бере дедалі більшу участь у формуванні світового порядку, є центральним представником інтересів країн, що розвиваються, та сприймається як миротворча сила. Наприклад, нещодавно проголошене відновлення дипломатичних відносин між Іраном та Саудівською Аравією подається Пекіном як успіх китайського посередництва і перший

етап запровадження Ініціативи глобальної безпеки. Суттю китайського бачення безпеки в документі називається концепція спільної безпеки.

В перших пунктах позиційного документа Пекін закликає поважати суверенітет, територіальну цілісність та принципи Статуту ООН, при цьому відкидаючи будь-які варіанти «блокового протистояння». Далі посилається на принцип неподільної безпеки, згідно з яким жодна країна не має захищати свої безпекові інтереси за рахунок інших. Останнє перегукується з заявами російських посадовців та, ймовірно, є непрямою критикою США, яких Пекін дедалі більш відкрито звинувачує у войовничій та егоїстичній реалізації своїх безпекових інтересів за рахунок інших країн.

Не менш важливо те, що в документі підкреслюється затверджене Національним народним конгресом бачення всеосяжної національної безпеки, згідно з яким традиційні та нетрадиційні сфери безпеки мають ставати дедалі тісніше взаємопов'язаними та відповідно сприйматися. В останньому розділі під заголовком «Пріоритети співпраці» оголошується про розвиток двосторонньої, а також багатосторонньої співпраці в галузі безпеки в рамках Глобальної ініціативи. Підтверджується «консенсус щодо того, що ядерну війну неможливо виграти та ніколи не слід вести», а також підтримка ключових договорів про контроль над озброєнням і нерозповсюдження ядерної зброї. Окремо згадується тристороння співпраця між Китаєм, Африкою та Європою в галузі легкого озброєння.

Мета полягає в тому, щоб об'єднати якомога більше дружніх до Китаю країн і організацій навколо цієї ініціативи задля засвідчення, що центр тяжіння світу зміщується в бік країн, що розвиваються

В кінці документа є посилання на регіональні організації, що мають займатися втіленням вищезгаданих концепцій, принципів та механізмів у життя, як-от ШОС, БРІКС, АСЕАН та Африканський союз. Мета полягає в тому, щоб об'єднати якомога більше дружніх до Китаю країн і організацій навколо цієї ініціативи задля засвідчення, що центр тяжіння світу зміщується в бік країн, що розвиваються.

Як варто реагувати на це Заходу?

На тлі сказаного цікаво було б з'ясувати з Пекіном, як ми можемо в майбутньому уникнути «клубного протистояння» на додаток до блокового. Згадки Пекіна про Статут ООН, територіальну цілісність, відмову від використання ядерної зброї та міжнародний контроль над озброєнням так чи інакше

пропонують цікаві відправні точки для діалогу на тему зовнішньої та безпекової політики.

Переклад з німецької Дар'ї Прусенко

Серджіо Грассі
Пекин

Серджіо Грассі (Sergio Grassi) керує офісом Фонду ім. Фрідріха Еберта (FES) у Пекіні. До того він працював у представництвах Фонду в Індонезії. Вивчав економіку та синологію в Берліні й у Пекіні.